

ÎN DIALOG: ALEXANDRU BURLACU – VITALIE RĂILEANU

Dacă peste o sută de ani își va aminti cineva...

Vitalie Răileanu: *Dle Alexandru Burlacu, să vorbim mai întâi despre debutul D-stră, despre volumul „Critica în labirint”. Am auzit afirmația că astăzi ați revizui unele texte. Din ce considerente le-ați scrie acum altfel sau, mai știu eu, chiar le-ați revizui?*

Alexandru Burlacu: Dragă Vitalie, mi-ai atins o rană care mă doare. Am debutat editorial târziu. În 1986 susținusem teza de doctorat și, în inerția cutumelor academice, urma să editez monografia „Simbol și simbolizare în poezia contemporană”. Am rezistat presiunilor și nu m-am lăsat provocat, dar nici nu mă ținea cureaua.

V.R.: *Adică?*

A.B.: Credeam că la o vârstă de 32-33 de ani, câți aveam pe atunci, debutează numai ratații. Eram conștient că se edita prea multă maculatură și în afara academiei adia vântul schimbărilor, mă tem să spun „perestroikă”, un cuvânt atunci atât de frecvent rostit ca și astăzi „integrare europeană”. Prietenii mei de la academie își aduc aminte, cu umor, cum, în bătaie de joc, ceream medalie pentru că, imaginează-ți, nu am publicat cartea. Vezi, statul economisise ceva bani cu needitarea manuscrisului meu. Cum crezi?

V.R.: *Înțeleg că...*

A.B.: Ai dreptate, în lume încă nu s-a găsit o editură să poată scoate o carte fără a-i prezenta manuscrisul. Dar nu am stat mult pe gânduri în 1990, când între primele cărți cu grafie latină editate la noi a fost și antologia „Scriitori de la Viața Basarabiei” (cu un tiraj de circa 20 de mii de exemplare, nici astăzi nu-mi vine a crede) care a dispărut de pe rafturile librăriilor în mai puțin de o lună, o carte cu unele păcate, dar cu multe ecouri favorabile aici și în Țară. Achitasem o poliță sentimentală pentru manuscrisul neprezentat. De fapt, din „Critica în labirint” au pornit cam toate celelalte cărți ale mele și toate în tiraje minuscule.

V.R.: *Spuneți-mi, vă rog, cum faceți D-stră diferența de termeni între istoria literaturii și istoria literară?*

A.B.: Bine că nu-mi ceri o definiție. Istoriile literaturii sunt cele notorii semnate de un George Călinescu, E. Lovinescu, pe când istoriile literare sunt cele la modă „de azi pe mâine” sau „pe înțelesul tuturor”, adică „istoriile literare ca divertisment”. Astăzi istoriile literaturii, cel puțin în Occident, și-au pierdut prestigiul de altădată. La modul serios. Eu mai cred că un critic autentic, cu respirația pentru distanțe lungi, își sintetizează activitatea într-un anumit gen de istorie a literaturii.

V.R.: *Vă considerați critic sau istoric literar?*

A.B.: Un cititor care învață a citi literatura! Pe urmele lui E. Lovinescu am încercat să aplic teoria sincronistă asupra fenomenului literar basarabean din secolul XX.

V.R.: *Cartea „Literatura română din Basarabia. Anii '20-'30” are vreun substrat polemic? Polemizați indirect cu cineva?*

A.B.: Cam cu întârziere. Apăruse înainte istoria lui Mihai Cimpoi. Cartea se vruse o replică la o pretinsă concepție de valorificare a patrimoniului literar. Se știe că sub „cnutul rusesc” Basarabia nu a dat o mare literatură. Pe timpul stăpânirii străine aici nu a avut loc o mișcare literară cât de cât inteligibilă. Prima gazetă sau revistă în limba română apare abia la începutul sec. XX. Scriitorii basarabeni, aproape cu toții, s-au afirmat și editat la Iași sau București. Nu întâmplător A. Donici, C. Stamati, A. Russo, B. P. Hasdeu, D. Moruzi, V. Crășescu, C. Stere, Gh. V. Madan au trecut Prutul, părăsind Basarabia cu Sahara-i literară. Până la 1990 scriitorii basarabeni refugiați în Țară au fost puși la index, iar cei rămași aici, cu excepția așa-zisilor ilegaliști, fuseseră deportați în Siberia, la urșii albi. S-a inventat o literatură moldovenească și timp de jumătate de secol Prutul devine principiiul suprem în „estimările estetice”, producându-se o inflație de valori literare.

V.R.: *Țin mult la afirmația D-stră: „Eu concep critica literară ca un sistem de lectură...”. Confirmați, vă rog!*

A.B.: Probabil că într-un context pe care nu mi-l amintesc, dar legat de poetica prozei. Cu rare excepții, critica noastră este fundamental impresionistă. Chiar și atunci când apelează la metode de modă nouă, e foarte eclectică, uneori „chirițească”, pronunțat provincială. Se știe că o literatură fără cititor nu există sau că o literatură cretină are și cititori cretini. Fiecare literatură cu cititorii ei. Când zicem un sistem de lectură, bineînțeles, nu supraestimăm importanța cititorului. Cititorul, în receptarea romanului, trebuie să se afle în permanent dialog imaginar cu autorul, naratorul, personajul, în „dezghiocarea” semnificațiilor. Eroarea cea mai frecventă e că literatura e privită din perspectiva monologică, analiza unui text se face preferențial fie din perspectiva protagonistului, fie din cea a autorului sau a naratorului, denaturându-se relația „autor-narator-personaj-cititor”, deci și semnificația intimă a textului. Nu intrăm în speculații teoretice.

V.R.: *Am observat că nu prea scrieți despre postmoderniști, să înțeleg că îi neglijați?*

A.B.: Nu e chiar așa. Postmoderniștii își au criticii lor. Uneori am impresia că foarte mulți dintre ei, ca să mă exprim eufemistic, pur și simplu, nu scriu pentru mine. Eu, cu lecturile mele, am rămas la vârsta modernistă a literaturii, la Arghezi, Blaga, Bacovia, Barbu, Rebreanu, Sadoveanu, Hortensia Papadat-Bengescu, Camil Petrescu etc., dar urmăresc cu atenție și admirație pe criticii postmoderniști, care de multe ori trag cu tunul în vrăbii.

I-am lecturat pe Vasile Vasilache, Aureliu Busuioc, Paul Goma din perspectiva poeticii postmoderniste. Lucrez acum la cartea „Poeții și trandafirul” despre șaptezecistii noștri, așa că nu poți face abstracție de poezia semnată de Valeria Grosu (din ultima ei carte), Leo Butnaru, Arcadie Suceveanu sau Andrei Țurcanu, despre care am și publicat eseul „Un Ulysse postmodern pe insula lui Circe”.

V.R.: *Și pe final, D-stră, dacă am tot vorbit de critică și istorie literară, cum Vă evaluați cărțile pe care le-ați semnat? Ce rămâne din scrisul D-stră?*

A.B.: Peste zece-douăzeci de ani, nimic! Cine își mai aduce aminte astăzi de Lehtțâr, Vainberg, Soloviova, Varticean, Săpunaru, R. Portnoi, I. Racul, V. Senic, A. Hropotinschi,

S. Cibotaru etc. Vezi ce ținere de minte am? S-a dus critica lor odată cu literatura/ maculatura despre care au scris. Din scrisul meu, poate niște **mostre de cum nu trebuie** citită literatura.

V.R.: *Dar monografia „Vladimir Beșleagă. Po(i)etica romanului” cu referire la care maestrul se exprimase: „Burlacu mi-a pus capacu”?*

A.B.: Dacă peste o sută de ani își va aminti cineva de romanul lui Beșleagă, Vasilache, Busuioc sau Druță, doar printr-o mare-mare minune ar putea să se intereseze vreun amărât de cercetător literar cum au fost receptate, de exemplu, „Zbor frânt”, „Povestea cu cocoșul roșu” sau „Hronicul Găinarilor”. Unicul meu merit, hai să-i spunem așa, de mare importanță (pentru mine!), e că nu am avut frică să semnez scrisoarea celor 66 de intelectuali, marea majoritate dintre care erau cercetători științifici inferiori și laboranți superiori. Eram în ordinea semnării al patrulea după B. Istru, D. Matcovschi, A. Gavrilov și de aceea sunt întotdeauna citat cu ș.a. Aici nu sunt deloc original, dar acesta este meritul meu, am fost și mă văd, cum ar zice profesorul meu Ion Ciocanu, un salahor alături de alții.

V.R.: *Să trăim și să vedem!*

A intervievat: VITALIE RĂILEANU